

SÚDWEST-FRYSLÂN

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2022-2026

SAMEN KUNNEN WE MEER

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN

Secretariaat:
Buren 15
8757 JW GAAST
secretariaat@cda-swf.nl

www.cda-swf.nl
www.facebook.com/cdaswf
<http://twitter.com/CDASWF>

© CDA Súdwest-Fryslân, 2022

VOORWOORD

Voor u ligt het verkiezingsprogramma 'Samen kunnen we meer' van CDA Súdwest-Fryslân voor de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022. Een programma dat met zorg is samengesteld op basis van de normen en waarden en de uitgangspunten van het CDA.

Sinds het tot stand komen van onze mooie gemeente Súdwest-Fryslân heeft het CDA een belangrijke bijdrage kunnen leveren en mee verantwoordelijkheid genomen voor een sterk gemeentebestuur. We willen met elkaar een gemeente zijn die dicht bij de mensen blijft staan, die van de mensen en voor de mensen is, waar het goed wonen en werken is en waar iedereen zich thuis voelt. En daarbij willen we het goede behouden. Us mienskip met een goede verbinding tussen stad of dorp en

platteland, het mooie landschap, ons cultureel erfgoed en onze Friese taal.

Het programma is samengesteld door een commissie waarin vertegenwoordigers van het bestuur en de huidige CDA-fractie in de gemeenteraad zijn aangevuld met nieuwe kandidaten en leden met specifieke deskundigheid. Het programma is door de leden van het CDA vastgesteld tijdens de algemene ledenvergadering op 28 september 2021.

Ik hoop van harte dat u zichzelf herkent in onze keuzes en dat u ook de komende jaren kiest voor het CDA.

Ik wens u veel leesplezier!

Hans Hettinga
Voorzitter CDA Súdwest-Fryslân

INHOUD

1. Wonen

- 1.1 Top wonen
- 1.2 Doorgeven
- 1.3 We wonen samen
- 1.4 Veiligheid in de buurt

2. Onze gemeente

- 2.1 Kernenbeleid
- 2.2 Een rijk verenigingsleven
- 2.3 Cultuurgemeente
- 2.4 Fries
- 2.5 Verkeersveiligheid
- 2.6 Participatie
- 2.7 Inclusie en anti-discriminatie
- 2.8 Gezonde gemeentefinanciën

3. Zorg voor elkaar

- 3.1 Ouderenzorg
- 3.2 Blue Zone
- 3.3 Mantelzorg
- 3.4 WMO
- 3.5 Een gezonde gemeente
- 3.6 Armoede
- 3.7 Vrijwilligers
- 3.8 AZC's en Statushouders

6 4. Jong in Súdwest-Fryslân

- 6 4.1 Kansen jongeren 22
- 8 4.2 Jeugdzorg 22
- 9 4.3 Leren, werken en onderwijs 23

9 5. Lokale economie

- 9 5.1 Lokaal ondernemerschap en werkgelegenheid 25
- 11 5.2 Minder leegstand in binnensteden 25
- 11 en winkelstraten 26
- 12 5.3 Recreatie en toerisme 27

13 6. Landbouw en landschap

- 13 6.1 Landbouw 29
- 13 6.2 Omgevingswet 30
- 14 6.3 Natuurbeheer 31

15 7. Schone, energieke toekomst

- 17 7.1 Koploper duurzaamheid 33
- 17 7.2 Maak de cirkel rond 34
- 18 7.3 Meer groen 34

SAMEN KUNNEN WE MEER

Op 16 maart 2022 gaan de stembureaus weer open voor de gemeenteraadsverkiezingen. Voor de komende 4 jaar mag u als inwoner van Súdwest-Fryslân opnieuw uw vertegenwoordiging bepalen.

Het CDA Súdwest-Fryslân wil u met dit verkiezingsprogramma informeren over hoe wij de komende 4 jaar richting willen geven aan onze gemeente. Input van inwoners, input van organisaties en gesprekken met mensen met expertise op verschillende onderwerpen vormen samen met de CDA kernwaarden, rentmeesterschap, solidariteit, gespreide verantwoordelijkheid en gerechtigheid, de ingrediënten voor het programma zoals het nu voor u ligt.

Als lokale overheid kan je het niet alleen. Samenwerken, met verschillende partijen, is van groot belang om de uiteenlopende uitdagingen die we tegenkomen het hoofd te bieden. Welke sporen laat de COVID-pandemie in onze gemeente na? Hoe kunnen we (jonge) inwoners blijven voorzien van passende huisvesting? Hoe vullen we de ruimte binnen onze prachtige gemeente in? En hoe kunnen we inwoners op een gezonde manier oud laten worden?

In dit programma leest u hoe wij denken om te gaan met deze uitdagingen. Maar zoals gezegd, dat kunnen we niet alleen. Het CDA Súdwest-Fryslân wil bij het oplossen van de verschillende uitdagingen ruimte bieden aan initiatieven vanuit de samenleving. Het gaat hierbij om goed naar elkaar te luisteren en naar elkaar om te kijken.

Samen kunnen we meer. Samen vooruit!

Programmacommissie CDA Súdwest-Fryslân:

Elske Algra

Arjen Doedel

Haye Ketelaar

Thomas Kroon

Johan Steenbeek

Petra van den Akker

1. WONEN

1.1 TOP WONEN

We wonen in een prachtige gemeente en Súdwest-Fryslân is, nog meer dan voorheen, in trek bij woningzoekenden. Door de opkomst van o.a. (gedeeltelijk) thuiswerken is het niet meer vanzelfsprekend om dicht bij het werk te wonen. Woningzoekenden uit andere delen van het land hebben onze gemeente ontdekt als ideale woonomgeving. Kenmerkend voor Súdwest-Fryslân zijn de fraaie vergezichten. Ons groene ruimtelijke karakter is goud waard! Daar moeten wij goed op blijven passen.

CDA

6

Zelden was het zo moeilijk om een geschikte woning te vinden. Ook in onze gemeente groeit het woningtekort. Dit is helaas voor elke doelgroep van toepassing. Jongeren kunnen bijna niet starten op de woningmarkt. Woningbezitters kunnen moeilijk doorstromen terwijl onze ouderen door gebrek aan geschikte seniorenwoningen vaak noodgedwongen in hun te grote gezinswoning blijven wonen. Hierin moet snel verandering komen. Steeds vaker nemen inwoners zelf het initiatief voor het ontwikkelen van nieuwe woningen. Het CDA juicht deze ontwikkeling toe en wil deze faciliteren door een woonloket op te richten. Hier worden kansrijke ideeën vanuit onze inwoners uitgewis-

seld met de gemeente en mogelijk met projectontwikkelaars, zodat er snel en gericht gebouwd gaat worden.

Waar we enerzijds nieuwe inwoners verwelkomen doen we dat anderzijds ook met nieuwe woonvormen. Zoals: wonen op water, het verbouwen van kantoren tot woningen, tiny houses en 'knarrenhofjes' voor onze ouderen. Het zijn ontwikkelingen waar het CDA positief tegenover staat. Net als het feit dat elke kern de mogelijkheid moet krijgen om te groeien waarbij de voorkeur uitgaat naar het bouwen van woningen binnen de bebouwde kom (inbreiding).

Wonen is geen dossier. Wonen is een levensbehoefte en heeft daarom topprioriteit bij het CDA!

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Een gemeente die actief grond aankoopt t.b.v. de woningbouw, zonder ontoelaatbare risico's te nemen;
- Voldoende passend woningaanbod voor elke doelgroep;
- Inrichten van een gemeentelijk woonloket;
- Stimuleren van woningbouw die voorbereid is op het veranderende klimaat;
- Geen kern gaat op slot; uitbreiden naar 'omvang en karakter';
- Krachtige regulering verhuur vakantiewoningen in stads- en dorpskernen.

1.2 DOORGEVEN

Het CDA staat voor een duurzaam, flexibel en kwalitatief woonbeleid. Dit met respect naar het verleden maar met ruimte voor het gebruiksgemak van het heden. Daarnaast wil het CDA de veelal beschermde, historische stads- en dorpskernen, waar we oprecht 'grutsk' op mogen zijn, doorgeven aan de generaties die na ons komen. Het CDA wil samen met eigenaren en betrokkenen, historisch waardevol vastgoed verduurzamen zonder dat dit blijvende, ingrijpende impact heeft op het erfgoed en zijn omgeving.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Behoud van ons cultuurhistorisch erfgoed en -landschap;
- Maatwerk als het gaat om het verduurzamen van (oude) woningen en ander vastgoed;
- Brede toegankelijkheid tot het Nationaal Warmtefonds voor alle inwoners, VvE's en scholen;
- Stimuleren van eigenaren met A/B-label woningen om deze van het aardgasnetwerk af te koppelen;
- Stimuleren van slimme uitrol van lokale warmtenetten;
- Circulair, flexibel en toekomstgericht bouwen.

1.3 WE WONEN SAMEN

Samenwonen doe je niet alleen met je gezin of partner. Samenwonen doe je met de buurt. Een buurt waarin we elkaar kennen en elkaar helpen als dit nodig is. Een groot deel van de samenleving heeft dit hernieuwd mogen ervaren. Een veilige thuisbasis om te wonen en te werken. De tuin of openbaar groen om te ontspannen. Thuis is meer dan een huis. Het gaat er niet alleen om hoe je woont maar ook hoe je de leefomgeving maakt en ervaart. Laten wij deze ervaringen breed delen. Bewoners met elkaar en met de gemeente. Samen maken en bouwen aan een toekomstbestendige woonomgeving die uitdagingen niet uit de weg gaat. De gemeente als naaste buur en partner die coördineert en faciliteert bij de uitvoering van plannen die de woonomgeving verbeteren waarbij de ruimte voor verschillende doeleinden gebruikt kan worden.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Blijven inzetten op onderhoud en kwaliteit van wegen, fietspaden en openbaar groen;
- Combineren van onderhoud werkzaamheden met klimaat oplossingen die droogte, wateroverlast, hittestress en uitheemse planten- en diersoorten zoveel mogelijk voorkomen;
- Veilige speel- en ontmoetingsplaatsen voor jong en oud combineren.

1.4 VEILIGHEID IN DE BUURT

In Súdwest-Fryslân is er een grote mate van saamhorigheid en zijn inwoners bereid mee te denken in het belang van hun leefomgeving. Daarbij wil het CDA bewoners stimuleren actief te zijn in de buurt. We vergroten de mogelijkheden voor bewoners om medeverantwoordelijkheid te dragen. Het CDA heeft veel aandacht voor de oorzaken van een onveiligheidsgevoel en pakt deze zo mogelijk samen met bewoners aan.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Bevorderen lokale veiligheidsinitiatieven zoals buurtwhatsapp;
- Meer inzet van BOA's;
- Kortere aanrijtijden hulpdiensten.

2. ONZE GEMEENTE

2.1 KERNENBELEID

Súdwest-Fryslân heeft 89 steden en dorpen waarbij het van belang is dat elke stad en elk dorp goed contact heeft en kan houden met de gemeente. Het kernenbeleid is bij de oprichting van Súdwest-Fryslân, in 2011, ingevoerd op initiatief van het CDA. De afgelopen jaren is het kernenbeleid er geweest voor dorpen, wijken, steden en lokale belangen. Het kernenbeleid blijft van groot belang om de afstand tussen bestuur en inwoner te verkleinen. Elk lokaal belang doet ertoe en moet ondersteund worden vanuit de gemeentelijke organisatie.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Het doorzetten en uitbouwen van het kernenbeleid;
- Afstand verkleinen tussen bestuur en inwoner.

2.2 EEN RIJK VERENIGINGSLEVEN

Elkaar ontmoeten! Wij zetten ons in voor een rijk verenigingsleven en willen goede accommodaties waar ontmoeting en ontspanning plaatsvindt. Het laagdrempelig laten kennismaken met het sport- en verenigingsleven is daarbij belangrijk.

Het CDA vindt dat het voor iedereen mogelijk moet zijn om lid te worden van een vereniging. Elke inwoner moet zo goed en zo lang mogelijk in de vertrouwde omgeving gezond blijven meedoen.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Iedere inwoner moet zo lang mogelijk mee kunnen doen in het verenigingsleven;
- Goede verenigingsaccommodaties;
- Het helpen van verenigingen met het organiseren van 'kennismakingsdagen';
- Samenwerking tussen verenigingen stimuleren;
- Betaalbaar en toegankelijk lidmaatschap van verenigingen voor iedereen;

2.3 CULTUURGEMEENTE

Súdwest-Fryslân bruist van de culturele activiteiten! Kunst en cultuur zijn belangrijke bouwstenen voor een prettige en plezierige samenleving. Het CDA Súdwest-Fryslân vindt het belangrijk dat alle inwoners in de gemeente zich kunnen ontwikkelen en kunnen ontspannen door muziek, toneel, dans, een bezoek aan een museum of andere culturele uiting. Een toekomstbestendig cultuurbeleid is van belang om te kunnen blijven genieten van het kostbare culturele leven in onze gemeente.

CDA

12

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Laagdrempelige voorzieningen voor beoefening van (amateur) kunst voor onze inwoners;
- Financieel ondersteunen van kunst en cultuur;
- Bevorderen van samenwerking tussen de verschillende culturele instellingen.

2.4 FRIES

De Fryske taal is een belangrijk onderdeel van de identiteit van onze inwoners en gemeente. Daar hoort een actief beleid bij om dit te waarborgen. Onze inwoners moeten zich in hun eigen taal kunnen uiten, ook bij de gemeente. Friese taal, cultuur en dus ook sporten verdienen aandacht voor onze inwoners om zo de identiteit van onze gemeente te waarborgen.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Actief beleid op Frysk en Friese cultuur in de gemeente;
- Naamgeving van nieuwe straten merendeel in het Frysk.

2.5 VERKEERSVEILIGHEID

De gemeente Súdwest-Fryslân heeft veel wegen, kruisingen en fietspaden. Het CDA vindt het belangrijk dat mensen veilig gebruik kunnen maken van deze voorzieningen. Daarbij horen goede fietspaden en goede verlichting van fietspaden. Daarom wil het CDA samen met de inwoners, kritisch kijken naar verkeersonveilige situaties.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Veilige fietsroutes van en naar school, werk en recreatief gebruik;
- Speciale aandacht voor kwetsbare weggebruikers;
- Realisatie van minimaal twee nieuwe fietspaden in de komende vier jaar;
- Bij aanleg nieuwe infrastructuur rekening houden met trends binnen het verkeer;
- Goede bereikbaarheid voor elke vorm van vervoer;
- Zorgen dat verkeersomstandigheden overal veilig zijn.

2.6 PARTICIPATIE

Het CDA wil inwoners van Súdwest-Fryslân zo veel mogelijk betrekken bij het opstellen van plannen en zo laten meedenken over de directe leefomgeving. Daarbij willen we nadrukkelijke aandacht voor de inwoner in de gemeente die zich minder laat horen. Dit moet op een laagdrempelige wijze, zoals bij een inloopspreekuur. Bij het opstellen van plannen moet de gemeente zich altijd afvragen waar en op welke wijze zij haar inwoners hierbij kan betrekken.

2.7 INCLUSIE EN ANTI-DISCRIMINATIE

De gemeente moet als werkgever werken aan een diverse samenstelling van haar organisatie. Dat kan door het creëren van bewustwording van diversiteit, bij medewerkers van de gemeente. Er vindt geen uitsluiting plaats op basis van kleur, culturele achtergrond, religie, geslacht, seksuele voorkeur en of beperking. Bij het uitzetten van vacatures moet iedereen zich uitgenodigd voelen om te solliciteren.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Organiseren van burgertop, eens per vier jaar;
- Inwoners bij laagdrempelige (digitale) bijeenkomsten mee laten praten en denken;
- Organiseren van inloopsprekuren, in de verschillende kernen/wijken.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Regelmatig onder de aandacht brengen van het Discriminatiekenniscentrum en discriminatiemeldpunt Tûmba;
- Een inclusieve samenstelling van de gemeentelijke organisatie.

2.8 GEZONDE GEMEENTEFINANCIËN

Het CDA wil dat de gemeentelijke financiële middelen, die opgebracht worden door de belastingbetaler, op een duurzame, transparante en zorgvuldige manier worden ingezet. Zodat we ook in de toekomst kunnen werken vanuit een gezonde financiële basis.

Het is van belang dat de gemeentelijke organisatie bij het opstarten van nieuwe plannen, in een vroeg stadium op zoek gaat naar mogelijkheden voor cofinanciering en/of subsidie vanuit bijvoorbeeld de Europese Unie, het Rijk of de Provincie.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Geen verhoging van woonlasten, na inflatiecorrectie;
- Gedegen financieel beleid met voldoende reserves;
- Vroegtijdig bekijken van mogelijkheden voor subsidie en cofinanciering bij het maken van nieuwe plannen.

3. ZORG VOOR ELKAAR

3.1 OUDERENZORG

Ouderen worden steeds ouder. Zij blijven langer zelfstandig wonen en er ontstaan tal van alternatieve woonvormen. De ouder wordende mens is een andere dan tien jaar geleden. Zelfstandigheid en meedoen in de maatschappij is het nieuwe oud zijn.

In onze samenleving spelen ouderen een onmisbare rol. Ze springen bij als oppas voor de kleinkinderen, als vrijwilliger of als mantelzorger voor hun partner of iemand in de buurt. Op hun beurt mogen onze ouderen altijd rekenen op de zorg van ons allemaal. Helaas kunnen niet alle ouderen actief meedoen. Voor deze groep is het voorkomen en verminderen van eenzaamheid essentieel.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Faciliteren van en reageren op veranderingen in de ouderenzorg door het gebruik van nieuwe technologieën;
- Zorg en wonen combineren; maak zorg toegankelijk en ga eenzaamheid tegen;
- Zinnige zorg, waarbij de zorg passend is en het belang van de oudere voorop staat;
- Ouderenzorg dichtbij, bijvoorbeeld in multifunctionele centra;
- Verbinden van ouderen met kinderopvang en onderwijs, om onderling contact te versterken;
- Iedereen die zorg nodig heeft krijgt die zorg;
- Voorkomen en tegengaan van eenzaamheid.

3.2 BLUE ZONE

Op verschillende plekken in de wereld leven ouderen langer en gelukkiger dan gemiddeld: deze plekken worden Blue Zones genoemd. Ouderen leven daar niet alleen langer, ze blijven gezonder, zijn minder hulpbehoevend en gebruiken minder medicatie. Wij willen dat de mogelijkheden om van onze gemeente een Blue Zone te maken worden onderzocht. Voor het creëren van een Blue Zone zijn verschillende factoren noodzakelijk zoals voldoende beweging, gezond voedingspatroon, voldoende ontspanning, sociale (familie-)contacten en zingeving.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Onderzoek naar de mogelijkheden van een Blue Zone in onze gemeente.

3.3 MANTELZORG

Mantelzorg is geen keuze. Het overkomt je. Iemand van wie je houdt wordt ziek en daar zorg je voor. Dat doen maar liefst 3,5 miljoen mensen in Nederland, waarvan driekwart dit dagelijks, langdurig en intensief doet. Zij verdienen goede ondersteuning!

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Ondersteuning voor mantelzorgers bieden door een mantelzorgcoördinator in de gemeente aan te stellen;
- Voldoende vormen van dagopvang en respijtzorg;
- Aandacht voor de jonge mantelzorger.

3.4 WMO

Inwoners van Súdwest-Fryslân met een hulpvraag willen dichtbij geholpen en gehoord worden. Hiervoor is maatwerk nodig. Dit kan door in te zetten op de regio en lokale omgeving waar alles voor handen zou moeten zijn wat mensen nodig hebben. Een goed faciliterende gemeente is hiervoor essentieel.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Faciliteren in de regio en lokale omgeving door maatwerk te garanderen;
- Iedereen die zorg nodig heeft, krijgt die zorg.

3.5 EEN GEZONDE GEMEENTE

Sport zorgt ervoor dat mensen bewegen en met elkaar in contact komen. Daarmee blijven we fysiek en mentaal gezond. Het CDA vindt het belangrijk dat de inwoners van onze gemeente op een aansprekende en passende manier kunnen sporten en bewegen. Voorkomen is immers beter dan genezen. Preventieve programma's kunnen helpen om onze (jonge) inwoners gezond te houden.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Stimulering van samenwerking tussen gemeente, zorgkantoor, zorgverleners, zorginstanties en buurtcoaches;
- Goede sport- en spelvoorzieningen in de openbare ruimte;
- Inzetten op voorlichting als het gaat om roken, drank- en drugsgebruik;
- Blijven stimuleren van gezonde sportkantines en gezonde scholen.

3.6 ARMOEDE

Er is een actief armoede- en schuldenbeleid van de gemeente nodig en een integrale aanpak voor zorg en welzijn. Goede toegankelijke en begrijpelijke informatie over de minimaregelingen van de gemeente is een basisvoorwaarde. Jongeren die in de problemen komen door schulden moeten de kans krijgen om hieruit te komen. Bijvoorbeeld doordat de gemeente de aflossing van de schulden op zich neemt. Als tegenprestatie moet een opleiding afgemaakt worden of dat er vrijwilligerswerk gedaan wordt.

CDA

20

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Steunen van maatschappelijke initiatieven voor armoedebestrijding (zoals van kerken, Humanitas, of scholen);
- Het kindpakket behouden waarbij alle kinderen die binnen de doelgroep vallen daar gebruik van kunnen maken;
- Jongeren met schulden de kans geven om een opleiding af te maken;
- Niemand op straat laten slapen.

3.7 VRIJWILLIGERS

Vrijwilligers zijn een onmisbare schakel in de samenleving. Zonder hen kan de brandweer niet uitrukken, kunnen we niet sporten en blijven de kerken dicht. Het CDA heeft veel waardering en respect voor mensen die zich vrijwillig willen inzetten voor de maatschappij! Het werk van vrijwilligers moet aantrekkelijk zijn en blijven. Vrijwilligers die bijvoorbeeld een evenement willen organiseren moeten daarvoor ondersteuning kunnen krijgen vanuit de gemeente. Denk daarbij aan hulp bij het aanvragen van een vergunning.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Promoten van vrijwilligerswerk;
- Versterken van het Stipepunt (vrijwilligerscentrale);
- Ondersteuning voor vrijwilligers vanuit de gemeente bij aanvragen van vergunningen.

3.8 AZC'S EN STATUSHOUDERS

Door de onrustige situatie in verschillende werelddelen zoeken mensen bescherming in Europa en Nederland. Voor deze vluchtelingen zijn opvangplekken nodig. Het CDA Súdwest-Fryslân is niet tegen het bouwen van (tijdelijke) azc's in onze gemeente. Maar dit kan alleen als de grootte van het azc in verhouding staat tot het aantal inwoners van een dorp of stad, en dit moet in goede samenwerking met omwonenden gaan.

Vanaf 1 januari 2022 hebben gemeenten een rol in de begeleiding van statushouders. Dit is belangrijk omdat op deze manier statushouders vlot de Nederlandse taal leren. En daardoor goed en zo snel mogelijk mee kunnen doen in Nederland. We hebben geen gedeeld verleden met statushouders maar wel een gemeenschappelijke toekomst.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Bouwen van (tijdelijke) azc's mits in verhouding tot het aantal inwoners van een dorp of stad, en in goed overleg met omwonenden;
- Inzetten op maatwerk begeleiding voor statushouders;
- Begeleiding moet leiden tot een succesvol toekomstperspectief.

4. JONG IN SÚDWEST-FRYSLÂN

4.1 KANSEN JONGEREN

Jonge mensen zijn belangrijk! Zij kijken met een frisse blik naar zaken en kunnen hun omgeving stimuleren met hun enthousiasme en energie. Het CDA vindt het van belang dat jonge mensen in Súdwest-Fryslân voldoende kansen krijgen. Juist voor jonge mensen, met de toekomst nog voor zich, is dat essentieel om mee te kunnen doen in de maatschappij.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Jongeren laten meedenken en meebeslissen over zaken die voor hen belangrijk zijn, zoals hun eigen ontmoetingsplekken, speel-/sportgelegenheden en duurzaamheid;
- Samenwerking bevorderen tussen jongeren en lokale en regionale ondernemers;
- In stand houden van gemeentelijke coördinator jeugd en politiek;
- In stand houden van de kinderconferentie en kinderburgemeester.

4.2 JEUGDZORG

Het bestaande systeem van de jeugdzorg hapert en loopt momenteel vast door o.a. financiële tekorten, lange wachtlijsten en te weinig zorgpersoneel. Het CDA wil dat zorgprofessionals de ruimte geboden wordt voor verbetermogelijkheden. Ook de positie van ouders en jongeren moet versterkt worden en ervaringsdeskundigen krijgen een belangrijke stem. Goede en vroegtijdige jeugdzorg is essentieel om problemen op latere leeftijd te voorkomen. De COVID-19-pandemie heeft een grote weerslag op de jeugd en hun psyche. Ondanks dat niet geheel duidelijk is hoe groot deze weerslag is moeten we hier in onze gemeente (extra) steun en zorg voor aanbieden. Tijdens de pandemie was een thuis voor een groot aantal kinderen, nog minder dan normaal, een veilig thuis en weten we vanuit de jeugdzorg dat het aantal vechtscheidingen is toegenomen. Ook de psychische problematiek neemt toe.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Investeren in experimenteren, leren en verbeteren in de jeugdzorg door betrokkenen;
- Meer zelfregie van ouders en jongeren bij zorgtraject;
- Inzetten van ervaringsdeskundigen in de jeugdzorg.

4.3 LEREN, WERKEN EN ONDERWIJS

Goed onderwijs is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Daarom moeten we als gemeente zorgen voor goede onderwijshuisvesting. Het CDA wil samenwerking tussen scholen en andere maatschappelijke organisaties zoals kinderopvang, jeugdzorg en sportverenigingen stimuleren. Voor een goede toekomst willen we jongeren vroegtijdig kennis laten maken met de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Belangrijk is dat iedereen gelijke mogelijkheden en kansen heeft en krijgt.

Inwoners voor wie mogelijkheden niet altijd vanzelfsprekend waren en dit anders willen voor zichzelf, moeten kunnen deelnemen aan de samenleving en de arbeidsmarkt.

Hiervoor wil het CDA vakopleidingen richting kansrijke beroepen meer stimuleren en de samenwerking met werkgevers, Fryslân Werkt en het middelbaar- en hoger beroepsonderwijs versterken.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Goede onderwijshuisvesting en optimale gebouwen;
- Gelijke mogelijkheden en kansen voor iedereen;
- Samenwerking stimuleren tussen onderwijs en maatschappelijke organisaties;
- Voldoende stageplekken creëren in gemeentelijke organisatie.

5. LOKALE ECONOMIE

5.1 LOKAAL ONDERNEMERSCHAP EN WERKGELEGENHEID

Het midden- en kleinbedrijf is de motor van de lokale economie en het cement van onze samenleving. Zij zorgen voor 70% van de werkgelegenheid. We willen ondernemers stimuleren en de ruimte bieden om hun bedrijven te laten groeien. Samen met ondernemers meedenken in kansen is van groot belang. Door groei ontstaat er meer werkgelegenheid zodat meer werkzoekenden een plek kunnen vinden op de arbeidsmarkt. Banen verdwijnen in de ene sector terwijl er in andere sectoren sprake is van een steeds verder oplopend personeelstekort.

Het is belangrijk dat er richting werkzoekenden vol ingezet wordt op omscholing naar andere kansrijke beroepen. Daarin moet zoveel mogelijk samengewerkt worden met bestaande, succesvolle initiatieven naar werk. Het nieuwe werkleerbedrijf kan daarbij gaan fungeren als springplank voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of arbeidsbeperking. Belangrijk daarbij is dat werken daadwerkelijk loont.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Ondernemerschap stimuleren en ruimte bieden;
- Inzetten op omscholing naar kansrijke beroepen;
- Ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen bij voldoende concrete behoefte;
- Herstructurering van bestaande bedrijventerreinen;
- Gemeentelijke organisatie zoveel als mogelijk lokaal laten inkopen
- Werken moet lonend zijn.

5.2 MINDER LEEGSTAND IN BINNENSTEDEN EN WINKELSTRATEN

Winkelgebieden vormen al lang een belangrijke drijvende kracht achter de lokale en regionale economieën. Binnen Súdwest-Fryslân is dat niet anders. De historische centra van onze steden en dorpen vormen met haar koopmanshuizen, waaggebouwen, pleinen, kades en andere monumenten een belangrijke aantrekkingsfactor.

Het CDA wil samen de lokale mkb-ondernemers en bewoners van de centra dit zoveel mogelijk behouden. Zij zijn veelal de plaatselijke ambassadeurs. Ondernemers geven extra kleur aan de beleving van winkel- en horecagebieden. Grote maatschappelijke veranderingen in de afgelopen jaren zetten winkel- en horecagebieden echter onder druk. De veranderende economie en opkomst van internet vragen om een nieuwe visie op de toekomst van winkelgebieden.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Versterken van compacte winkelgebieden in dorpen en steden;
- Levendige winkelcentra waar detailhandel, horeca en cultuur elkaar versterken en aanvullen;
- Leegstaande winkelpanden herbestemmen met behoud van karakteristieke, historische waarden;
- Aantrekkelijke aanloopstraten richting de winkelgebieden;
- Tijdelijke pop-up winkels en culturele invullingen mogelijk maken;
- Clusteren van detailhandel in de centra van de steden en dorpen, grootschalige detailhandel zal plaatsvinden op de daarvoor geschikte locaties net buiten het centrum of op industrieterreinen;
- Ondernemers de ruimte geven binnen de nieuwe Omgevingswet.

5.3 RECREATIE EN TOERISME

In Súdwest-Fryslân vind je zes van de elf Friese steden, unieke dorpen, veel water, een uitgebreid fietspadennetwerk en een lange kustlijn, kortom Súdwest-Fryslân nodigt uit om te recreëren! Onze gemeente wordt niet voor niets bezocht door veel toeristen uit binnen- en buitenland. Toerisme is een belangrijke economische pijler in onze gemeente. We willen een florerende en sterke recreatieve sector. Waar ondernemers een goed inkomen mee kunnen realiseren en waar gasten met veel plezier (terug) komen. Dit zorgt voor een goede werkgelegenheid en bestaansrecht van voorzieningen in onze kernen. De gastvrijheid en het toerisme mogen niet ten koste gaan van ons open en unieke landschap.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Aandacht voor een ruim en gevarieerd aanbod van slechtweeraaccommodaties;
- Passend aanbod voor inwoners en toeristen, zoals locaties waar festivals en evenementen georganiseerd kunnen worden;
- Promoten van duurzaam toerisme;
- Ruimte bieden aan bijzondere en unieke verblijfaccommodaties;
- Aandacht voor het aspect 'ruimte': geen wildgroei of uitbreiding van vakantieparken bij kwetsbare natuur;
- Betaalbare verblijfsaccommodaties: in goed overleg bespreken van voorwaarden bij aanvraag herstructurering campings of andere recreatiecentra;
- Krachtige regulering verhuur vakantiewoningen in stads- en dorpskernen;
- Evalueren van de tijdelijke vergunningen voor het vergroten van terrassen en waar mogelijk aanpassen.

6. LANDBOUW EN LANDSCHAP

6.1 LANDBOUW

Kenmerkend voor de gemeente Súdwest-Fryslân is het afwisselende landschap met een mix van landbouw, recreatie en natuur. De landbouw in onze gemeente is een belangrijke drager van de economie en werkgelegenheid. Hij zorgt voor een stabiele basis voor de leefbaarheid van ons buitengebied. De landbouw bevindt zich in een overgangsfase naar een duurzamere toekomst. Klimaatplan, landbouwregulering, waardering en acceptatie door de maatschappij zijn belangrijke uitgangspunten voor veranderingen in de landbouw. Duurzame landbouw is het doel: een gezonde economische sector met toekomstperspectief is daarbij een voorwaarde.

De landbouw heeft op dit moment te maken met een breed scala aan maatschappelijke opgaven, waarbij een vitaal landelijk gebied een belangrijke rol kan vervullen. Denk aan natuurherstel, biodiversiteit, klimaatopgaven en waterbeheer. In relatie tot stikstof hebben bedrijven te maken met grote onzekerheid over doelen van beleid, wetgeving en vergunningen.

De hier genoemde opgaven zijn de directe verantwoordelijkheid van onze nationale en provinciale politiek. Een robuuste, gezonde en dynamische landbouwsector met toekomstperspectief is van groot belang voor een platte landsgemeente als Súdwest-Fryslân.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Duurzame toekomst van de landbouw met perspectief voor de nieuwe generatie;
- Blijvende aandacht voor voedselveiligheid, voedselzekerheid en de positie van de producent in de keten;
- Samen met sector, Rijk, provincie en waterschap op zoek naar oplossingen voor de maatschappelijke opgaven;
- Duidelijkheid op gebied van vergunningen en handhaving;
- Gelijk speelveld voor behoud van toekomstperspectief.

6.2 OMGEVINGSWET

Binnenkort treedt er een nieuwe wet in werking: de Omgevingswet. Deze wet vervangt een hele lijst aan oude wetten en regelingen die te maken hebben met hoe we met onze leefomgeving om willen gaan. Met de komst van deze wet gaan er zaken veranderen voor inwoners en bedrijven.

De aanvraag voor het plaatsen van een dakkapel of het bouwen van een bedrijfsloods kan sneller en gemakkelijker door de gemeente behandeld worden. Wel zullen aanvragers dit van tevoren goed moeten overleggen met burens en andere belanghebbenden.

Onze inwoners, bedrijven en (overheids-)instanties krijgen hiermee een verantwoordelijkheid over de inrichting van onze gemeente op het terrein van wonen, werken, recreëren en maatschappelijke opgaven, zoals milieu en klimaatverandering. Samen zorgen wij voor de bescherming van onze leefomgeving.

CDA

30

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Tijdige en gedegen voorlichting richting inwoners en bedrijven over de werking/ toepassing van de nieuwe Omgevingswet;
- Een gemeente die in beginsel positief staat, tegenover ingediende plannen door inwoners en bedrijven;
- Een gemeente die meedenkt met inwoners en bedrijven;
- Een veilige invoering van de nieuwe Omgevingswet. De risico's voor inwoners, bedrijven en natuur moeten zo goed mogelijk in kaart gebracht en zoveel mogelijk vermeden worden.

6.3 NATUURBEHEER

Binnen onze gemeente speelt natuurbeheer een belangrijke rol. Naast Staatsbosbeheer en It Fryske Gea houden veel agrarische bedrijven zich in verenigingsvorm actief bezig met natuurbeheer. Zij zorgen ervoor dat de natuurwaarden gewaarborgd blijven. Steeds meer supermarkten bieden samen met de agrarische sector verschillende soorten (biologische) melk aan. Zo is er steeds meer gezamenlijk aandacht voor natuurbeheer.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Doorzetten van samenwerking met Staatsbosbeheer en It Fryske Gea;
- Samenwerking stimuleren tussen verschillende overheden, organisaties en bedrijven om de positie van de landbouw en natuur te versterken;
- Natuurlijke leefomgeving van weidevogels en otters verbeteren en waar mogelijk uitbreiden.

7. SCHONE, ENERGIEKE TOEKOMST

7.1 KOPLOPER DUURZAAMHEID

Met grote voorsprong is onze gemeente nu koploper met betrekking tot het opwekken van duurzame energie in Fryslân. Het CDA wil sámen met onze inwoners en lokale bedrijven nog meer duurzame energie opwekken. Dit krijgt prioriteit boven commercieel ingestelde, grootschalige energieprojecten die dominant zijn in ons waardevolle landschap. Het CDA staat open voor innovatieve projecten

die de energietransitie doet versnellen. Dit bij voorkeur op plaatsen waar de energie of warmte ook daadwerkelijk verbruikt gaat worden of op plekken waar we de ruimte meervoudig kunnen gebruiken. Bij duurzame ontwikkelingen is het voor het CDA belangrijk dat er circulair, flexibel en toekomstgericht gebouwd wordt.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Sterke samenwerking met netbeheerders om het elektriciteitsnet snel toekomstbestendig te maken;
- Voorrang geven aan onze inwoners en bedrijven bij het opwekken van duurzame-energie boven commerciële partijen, bij onvoldoende capaciteit op het elektriciteitsnet;
- Opwekking van energie en warmte zoveel mogelijk binnen de bebouwde omgeving laten plaatsvinden;
- Industrierreinen 'energiepositief maken';
- Inzetten op het gebruik van restwarmte en gebruik maken van geo- en aquathermie waar dit mogelijk is;
- Zoeken naar passende oplossingen voor overschot duurzame energie;
- Stimuleren van innovatieve projecten die duurzame energie of warmte genereren;
- Geen nieuwe windparken in Súdwest-Fryslân;
- Weren van zonneweides op (landbouw-) grond en water.

7.2 MAAK DE CIRKEL ROND

Van afval naar grondstof: in de circulaire samenleving kijken we anders aan tegen producten en afvalstromen. Of het nu gaat om bouw materiaal, verpakkingen, voedsel of meubels: overal liggen kansen om materiaal te besparen en reststromen een nieuw leven te geven. Hierdoor putten we onze planeet niet onnodig uit. Ook helpt de circulaire economie bij het terugdringen van broeikasgassen. Het CDA wil nog meer kansen aangrijpen om met ondernemers, bewoners en organisaties samen te werken om zo de 'circulaire cirkel' rond te krijgen.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Optimaal laten functioneren van milieustraten om de afvalstromen beter te scheiden;
- Stimuleren van het hergebruiken van materialen door de gemeente;
- Eénmalig per huishouding, gratis een regenton, compostbak, wildebloemenzaad of insectenhotel laten aanvragen;
- Circulaire materialen opnemen in de aanbestedingsprocedures van de gemeente;
- Meer laadpalen voor elektrische fietsen en auto's in de openbare ruimte.

7.3 MEER GROEN

Het CDA wil meer zichtbaar groen. Bij herstructurering moet de mogelijkheid van vergroening worden onderzocht. Bomen, parken, speelweides, volkstuinen en stadsnatuur vergroten de leefbaarheid en zijn van steeds groter belang voor afkoeling bij hitte en voor de opvang van regenwater. Onze inwoners hebben vaak goede ideeën om braakliggende bouw kavels of ruilverkavelingsbosjes een nieuwe 'groene' functie te geven. Zo is het concept Shared Grien Space (bijvoorbeeld de Groene Flach in Sneek) ontstaan. Dit concept richt zich op een groene omgeving waar bewoners de mogelijkheid benutten om samen een terrein een nieuwe 'groene' functie te geven en hierbij buiten het kader te denken.

CDA SÚDWEST-FRYSLÂN STAAT VOOR:

- Aanmoedigen van meer Shared Grien Space-terreinen;
- Meer groen in tuinen en geveltuinen, met hulp van de gemeente;
- Inzetten op vergroening bij herstructurering;
- Vergroening van gebieden met veel bestrating;
- Opvang regenwater stimuleren, waar mogelijk met externe subsidie;
- Hemelwaterafvoeren loskoppelen van riool en regelen in de vergunningsaanvragen.